

La cultura catalana, una de les més grans

Jaume Vallcorba i Rocosa

El jove actor nord-americà descendent d'indis Johnny Depp, deia en una entrevista: «Per a exterminar un poble no cal pas anar tallant el cap, d'un en un, a tots els seus membres; n'hi ha prou de destruir-ne la capacitat d'autoestima; n'hi ha prou de fer que la comunitat que el constitueix s'arribi a convèncer que la seva cultura és inútil.»

És perquè els catalans ens menystiguem que hi ha hagut qui ha qualificat de *cultureta* la cultura catalana. Sí, així mateix fou esbombat. Si algú s'atreu a fer-ho devia ésser perquè li constava que als catalans ens havien deixat orfes de saber res de la nostra cultura. Sabia que per això la qualificació seria acceptada i creguda per un bon nombre de catalans. En aquesta *cultureta*, és clar, hi incloïa la nostra llengua catalana. Cal, doncs, que en recordem unes poques dades. Ens cal advertir que, amb aquesta nota, només pretenem oferir un petit tast d'un tema que podria ésser força extens. Per tant, solament pretenem fer, d'una possible àmplia pintura, quatre pinzellades indiciaires.

Diguem d'antuvi que el català és una llengua que procedeix del llatí parlat (no pas del literari), igual que el castellà, l'italià, etc.; és, doncs, una llengua romànica.

La llengua catalana arriba a un gran nivell literari abans que les altres romàniques, per obra dels textos de Ramon Llull. Ell mateix diu que escriu en català per ésser entès pel poble; el fet que hi hagi d'ésser entès assenyala que, a part l'àmplia genialitat de Llull, la llengua popular devia haver arribat a una gran maduresa. Llull (1232-1315) és el primer autor d'obra pròpia filosòfica escrita en llengua romànica: concretament en català. De Llull se'n coneixen més de dues-centes cinquanta obres, moltes de gran extensió i interès (*Ars Magna*, *L'art de pensar*, *Blanquerna*, que conté *El llibre d'Amic e d'Amat*, etc.); Riquer en diu: «Llibres els més intel·ligents i subtils que mai s'hagin escrit en llengua catalana, curiosíssima i sorprenent peculiaritat de les nostres lletres i que no té parí en cap més història literària.» És sabut que aquestes obres no neixen en

la incultura, sinó dins un ambient cultural de gran volada; ens trobem, doncs, de bon començament, amb una cultura precoç d'alt nivell. No li pertoca gens de ser desqualificada, posseint ja d'entrada un nivell cultural tan alt. Perquè cal tenir en compte que Llull no solament escriu sobre coses que ja havien estat escrites, sinó també de moltes altres que fins aleshores no havien estat expressades en cap més llengua vulgar. Tot i que diuen que és lleig comparar, no podem defugir d'afirmar que el *Llibre d'Amic e d'Amat* no desdiu gens del nivell místic de sant Joan de la Creu en castellà.

Llull és un polígraf de tanta riquesa que, tenint-la en compte, fa la pols a tot un Cervantes. Però Llull no compta gens en la secular promoció que de Cervantes fa el govern espanyol; aquest actua ignorant Llull. I ja que esmentem Cervantes no ens podem estar de comparar el *Quixot* —que extrema, sense matisar-lo psíquicament, l'esperit cavalleresc del personatge principal convertint-lo en l'encarnació de la idealitat del món dels cavallers— amb el *Tirant lo Blanc* (any 1490), que, llevat dels primers capítols subordinats a la cavalleria, té la resta tan plena de vida humana que diríem que obre i orienta el caràcter de la prosa de creació posterior fins a hores d'ara, especialment la novel·lística. És clar que al *Tirant* li és ben escassa, també, la promoció cultural de l'Estat, tant a la Península com als països de fora.

Pel que fa a obra escrita en vers, cal començar esmentant un autor de categoria universal: Ausiàs Marc (1397-1459). Ara, a fi d'eixir-nos dels temps medievals, recordem poetes excel·lents moderns com Verdaguer (1845-1902), que ha estat àmpliament traduït a gran part de les llengües cultes; Joan Maragall (1860-1911), i encara els posteriors en el temps, Salvador Espriu, Carles Riba, Josep Carner, J.M. de Sagarra, etc., els quals, admetent de fer comparacions, no són gens ni mica inferiors a un Juan Ramon Jiménez, poeta en castellà, que és premi Nobel. Només la tendència nostra a desqualificar-nos ens en pot fer dubtar.

Una llengua és l'expressió d'una interpretació psíquica de les realitats del món; la visió que en té l'ha anada congriant un poble, i això fa que aquesta llengua tingui un caient distint del de les altres llengües. Aquests trets peculiars psíquics transcendeixen uns altres aspectes de creació humana.

Per això, encara que no sigui cultura en llengua escrita ans com a manifestació de l'esperit covat en aquesta mateixa llengua catalana, cal que ens referim a alguns grans artistes pintors catalans. A la darrerria del segle xi, el Mestre de Pedret; a la segona meitat del segle xv, Jaume Huguet. I fent un salt fins al segle xx, els pintors de projecció mundial, Joan Miró, Salvador Dalí, Antoni Tàpies.

Encara pot ésser també significativa l'arquitectura. Deixant de banda les construccions de l'anomenat pertot *gòtic català* estès a tota la Mediterrània occidental, convé de referir-nos a obres modernistes, que la UNESCO (filial de l'ONU) ha assumit com a patrimoni de la humanitat: el Palau de la Música, l'Hospital de Sant Pau, el Palau i el Parc Güell, i la Pedrera, de Barcelona.

Unamuno, en contemplar alguns edificis modernistes, sentint que se li esmolava l'enveja, proferí: «Catalans, us ofega l'estètica.» A hores d'ara veureu sovint turistes al passeig de Gràcia de Barcelona, entre Aragó i Consell de Cent, contemplant i fotografiant les façanes de cases modernistes. De fet, hem de corregir Unamuno i dir: «Catalans, us prestigia l'estètica.»

Convinguem, doncs, que la catalana és una gran cultura, una de les més significatives d'Europa. ←